

maandag een meiser weer republiek in de balie

-teksten gezegd en gelezen tijdens onze voorstelling van 'de republiek' in de balie op maandag 1 mei 2023.

-introdactie:
cirkelredenering mdk & jjl over een afgevalen knoop

różewicz

jan joris lamers
tadeusz różewicz
vier gedichten 1968-1989

vertaling: karol lesman
-midden in vele bezigheden

midden in vele bezigheden
die geen uitstel dulden
ben ik vergeten
dat een mens ook moet
sterven

lichtzinnig
verzuimde ik die plicht
of vervulde hem oppervlakkig

vanaf morgen
wordt alles anders

begin ik met zorgvuldig sterven
verstandig optimistisch
zonder tijdverlies

-herinnering aan een droom uit 1963

ik droomde van
lev tolstoj

hij lag in bed
reusachtig als de zon
in manen
van vlassige lokken

een leeuw

ik zag zijn
hoofd
het gezicht van goud golvend blik

waarover onophoudelijk

licht stroomde

plotseling doofde hij werd zwart

en de huid van zijn handen en gezicht

was ruw

gebarsten

als eikenschors

ik vroeg hem

'wat te doen'

'niets'

antwoordde hij

met al zijn trekken

barsten

stroomde licht naar mij

een reusachtige stralende glimlach

ontstak

nu

vroeger

was ik op mijn hoede

ieder moment

kon poëzie mij overvallen

ik rende buiten adem

achter het beeld aan dat bewoog

nu

sta ik gedichten toe

van mij te vluchten

te bederven te vergeten

weg te sterven

geen enkele beweging

richting realisering

-ter nagedachtenis van konstanty puzyna

het is tijd voor mij

de tijd dringt

wat zal ik meenemen

naar gindse oever

niets

dus dat is

alles

moeder

ja jongen

dat is alles

en meer dus niet

meer niet

dus dat is het hele leven

ja het hele leven

-de terugkeer van de dichter

ik sliep in

als jongeman

's nachts had het gesneeuwd

ik ontwaakte als oude
dichter

tussen ons in
lag een groene weide
bedekt met as

ik droomde dat ik gedichten schreef

in de gemaaide tuinen van de poëzie verschenen op-
nieuw kabouters
rozen en taalkundigen

mejoró su nariz ...
ysu vida!
lachte ik zorgeloos
ze corrigeerde haar neus ...
en haar leven!

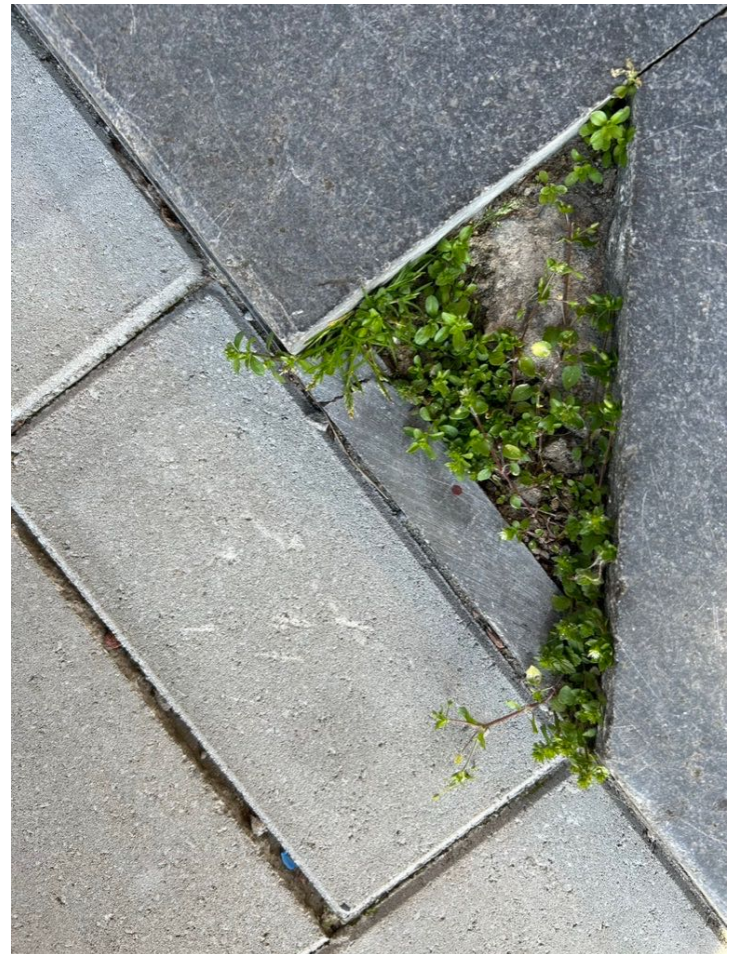
ik droomde
dat ik gedichten voorlas
in mexico
dat janek zych
met een kolibrie boven zijn hoofd
spaans sprak

ik zag
het gouden tepetzotlan
het bekeek zich in de spiegels
dag en nacht
viel druppel na druppel
in de oceaan in de hemel

ik vloog boven de atlantische oceaan
in mijn koffer een bundeltje poëzie

gezicht
scheer crème scheermesjes
salami toiletpapier
watten olijfolie koffie enveloppen
sokken een trui sigaretten
een zilveren ring
de god van de regen zeep
lucifers uit hotel el presidente
adressen je hebt vleugels
spring
wakkere

ik las anoniemen
ik was vergeten
wat poëzie is
andere dichters schreven
mijn gedichten

proust

merel de groot

marcel proust

uit: 'de vijfenzeventig bladen'

vertaald door door désirée schyns, philippe noble, jan pieter van der sterre en reintje ghoois 2022

-verblijf aan zee

de vraag of je op reis al dan niet nieuwe mensen moet leren kennen, een vraag die vermoedelijk vaak bij onze lezers is opgekomen in de net achter ons liggende maanden, is in werkelijkheid beantwoord door het grootste deel van de mensheid in een zin die mij betreuenswaardig lijkt, omdat die rampzalig is voor oprechtheid en het leven zelf. mijn grootmoeder negeerde, ik mag wel zeggen oprecht, de andere hotelgasten. trouwens, mocht ze in de eetzaal vrienden hebben opgemerkt, dan had ze zichzelf, gezien haar voortdurende preoccupatie om ons geen tien minuten zee, zon en helaas meestal kou en regen te laten missen, niet toegestaan iemand te 'herkennen', iemand tegen wie je had moeten praten, voor wie je 'plichtplegingen had moeten doen'. als we op het strand waren, bleven we constant bij de zee (mijn grootmoeder kon het aan haar doorweekte rokken merken), gingen we op en neer met het water, volgde zij de af- en aanrollende

golven met haar vouwstoeltje, en we verlieten het strand alleen maar voor het middageten. en dan bleef de zee nog in ons vizier, want nadat de hoteldirecteur categorisch had geweigerd ons buiten te bedienen, had mijn grootmoeder een tafel gereserveerd bij het grote raam dat zij ondanks de verwijtende blikken van de klanten steeds wilde laten openzetten.

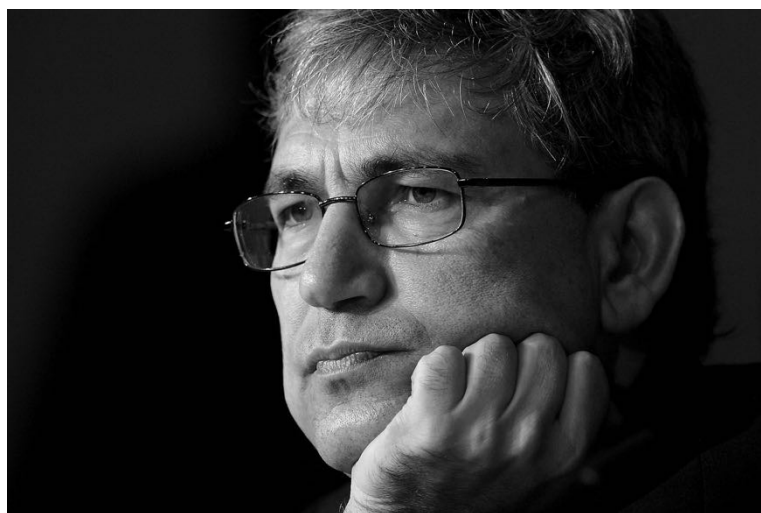
proust ea

soms, als de hoofdkelner haar verzoek had genegeerd, probeerde ze het zelf. en zodra het openstond dwarrelde alles in de lucht, de menu's renden de hal in, de tafellopers vlogen naar buiten. mijn grootmoeder moest er hartelijk om lachen, maar de andere aanwezigen namen het minder goed op. het was verontwaardiging alom, de hoofdkelner moest het raam weer sluiten, echter wel na een paar afkeurende opmerkingen die mijn broer en mij tot wanhoop dreven, maar mijn grootmoeder ijskoud liet omdat zij die mensen 'ordinair' vond; en terwijl ze dan naar de zon boven de zee keek zei ze: 'wat jammer dat we niet profiteren van dat mooie weer, dat we hier net zo opgesloten zitten als in parijs. jongens eet nu maar gauw door zodat jullie terug naar de zee kunnen.' mijn grootmoeder vond het niet erg onbekend te zijn bij de hotelgasten en ietwat door hen te worden geminacht, maar dat gold wellicht niet voor een paar andere mensen. toch zijn mensen zozeer gewend te zeggen dat ze iets prettig vinden (als ze denken daarmee een betere indruk

te maken) terwijl het hun tegenstaat, dat ze ook al heel lang gewend zijn het zelf te denken en te geloven. zodat onze ziel omgeven wordt door een reeks genoegens die slechts niet-erkende ontevredenheden zijn of in het beste geval een vage verveeldheid die voor genoegens door gaat, en uit menselijk respect natuurlijke genoegens op afstand houdt en onbeproefd laat; en als ervan kan worden geproefd zijn ze eerlijk gezegd niet heel levendig, maar ze hebben tenminste het voordeel dat ze ons niet de indruk geven altijd te midden van vermomde indrukken te leven. zo ben ik er zeker van dat de oude dame die aan een tafeltje naast het onze dineerde, bij aankomst in een hotel graag had gewild dat de pratende mensen in de hal, dat de bankier, de bekende arts en de provinciale burggravin zouden zien dat er op haar gezicht stond dat zij hertogin de t. kende en een brief van haar op zak had en heel wat andere dingen waardoor zij achting voor haar zouden hebben, achting die ze geenszins inboezemde met haar kleine zwart-wit rouw-ensemble. maar ze had de gewoonte gekweekt zichzelf wijs te maken dat ze onverschillig was voor andermans mening en mensen die ze tijdens haar reizen ontmoette niet wenste te leren kennen. en om niet te hoeven uitleggen wie ze was noch onder de minachting van anderen te hoeven lijden, had ze tussen haarzelf en de anderen – tussen haarzelf en het leven – een aantal personen opgesteld die een reeks levende omwallingen moesten scheppen tussen haar en het leven. in iedere nieuwe stad, in ieder nieuw hotel arriveerde ze nadat ze een gouvernante, in het gezelschap van een kamermeisje en een chauffeur, vooruit had gestuurd om haar kamers bezet te houden. en wanneer haar automobiel voor het hotel stopte en zij zich begaf naar wat al haar kamer was en waar de gouvernante en het kamermeisje voor de deur stonden te wachten, genoot zij een soort exterritoriaal recht, want ze had niet het gevoel

dat ze een vreemd land betrad, maar dat ze haar bestaan voortzette in een en dezelfde microkosmos die zich samen met haar verplaatste en waarvan de grenzen werden bewaakt door schildwachten, haar gouvernante, haar kamermeisje, haar butler en haar chauffeur, die het haar mogelijk hadden gemaakt een kamer binnen te gaan waar haar uit Parijs overgekomen spullen al lagen te wachten. en wanneer zij om gauw naar haar kamer te gaan de hal doorstak zonder iemand aan te kijken en de hoteldirecteur, aan wie ze zich niet hoefde voor te stellen, zo kort mogelijk te woord stond omdat haar gouvernante hem al van al haar wensen op de hoogte had gebracht, dacht de directeur vast dat zij een hoogmoedige dame was die geen nieuwe mensen wilde leren kennen; en wanneer ze naar beneden kwam voor het middageten, naar haar tafel liep en op de etende gasten een blik wierp die uitdrukking leek te geven aan haar onverschilligheid en superioriteit, maar die dat waarschijnlijk alleen voor haarzelf deed want het leek alsof ze haar lichtelijk spottend aankeken, vraag ik me af of ze niet in een leugen leefde, bestemd om de realiteit te vermommen, een leugen die daar inderdaad uiteindelijk in was geslaagd. het zou misschien ook kunnen dat ze geïntimideerd was door de aankomst in een nieuw hotel, dat ze zich erg bekommerde om de meningen van de knappe heren die in de hal zaten te roken of te praten, of een uitstapje gingen maken, dat ze hen heel erg graag wilde leren kennen, bij hen in de smaak wilde vallen, misschien wilde ze er wel een minnaar vinden, dat ze heel erg bang was een onbekende kamer binnen te gaan. maar haar trots en gevoeligheid hadden erg te lijden onder die eerste minuten waarin je – zo dacht zij – de wantrouwige blikken van de hoteldirecteur als een mogelijk niet al te chique klant moest ondergaan, erg te lijden omdat ze niet snel, misschien wel nooit aan al die mensen kenbaar zou kunnen

maken wie zij was, en ten slotte vreesde geminacht te worden door de mensen bij wie ze in de smaak wilde vallen; haar gevoeligheid, haar gezondheid misschien hadden te lijden onder die eerste ontmoeting met een vreemd land, met een nieuwe kamer tussen meubels die haar niet kenden.

pamuk

miranda prein & jan joris lamers

orhan pamuk

-interview met: marnix verplancke voor 'de morgen'

"medelijden en woede, dat zijn de eerste zaken die ik voelde,"

vertelt orhan pamuk wanneer we het over de aanslag hebben die zijn vriend salman rushdie ternauwernood overleefde.

"medelijden met de schrijver natuurlijk, en woede gericht tegen de organisatoren van het event, want zelfs als rushdie zegt geen bodyguards te willen, wat best te begrijpen is na al die jaren, moet je er voorzien. dat is je verantwoordelijkheid. thuis in istanbul loop ik sinds de

doodsbedreigingen die ik in 2005 kreeg omwille van mijn uitspraken over het lot van de turkse armeniërs en koerden nooit zonder bodyguard over straat, en ik was blij dat er tijdens mijn optreden in bozar discrete bescherming aanwezig was."

pamuk was afgelopen dinsdag in brussel om er zijn nieuwe roman voor te stellen, de nachten van de pest, een bakbeest van een boek, bijna achthonderd pagina's dik. tegen de achtergrond van het zachtjes in elkaar stui-kende ottomaanse rijk vertelt het boek een verhaal over cultuur, religie, politiek, liefde, rivaliteit en heel veel dood. het boek speelt immers in 1901, op het fictieve eiland minger, deel van het rijk van sultan abdülhamit ii. wanneer er builenpest uitbreekt grijpt de overheid in met strenge quarantaines, wat bij de religieuze leiders in verkeerde aarde valt omdat de gebedshuizen dicht moeten en zij meer heil zien in allah dan in de westerse wetenschappers die zweren bij inperken, afstand houden en ontsmetten. op minger werkt de pest als katalysator voor de reeds bestaande maatschappelijke spanningen, waardoor de polarisatie en uiteindelijk ook het geweld toene-men, tot de hele bestuursstructuur er aan onderdoor gaat en het eiland de onafhankelijkheid uitroept. maar, zoals recensent andrew motion in zijn recensie van het boek in de times literary supplement van deze week zo treffend schrijft,

"je kunt een eiland misschien wel uit een rijk halen, maar het rijk uit dat eiland halen is een ander paar mouwen."

-en dus gaat de strijd onverminderd door.

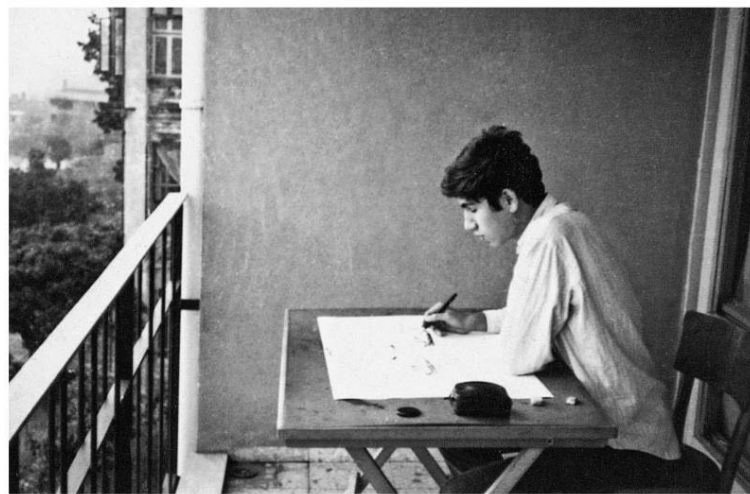
"echt?" lacht pamuk wanneer ik hem over motions zin vertel, "die is zo raak, die komt op de achterflap van de

tweede druk," waarna hij enthousiast begint te vertellen over de ontstaansgeschiedenis van het boek waar hij vanaf 2016 aan gewerkt heeft. "ik denk er al 45 jaar aan om een roman over een pestepidemie te schrijven. aanvankelijk wou ik inzetten op de tegenstelling tussen het fatalisme van de oosterling en de doodsangst van de westerling, maar na verloop van tijd zag ik dat ik breder en dieper moest gaan, het verhaal van de pandemie in een politieke realiteit kaderen, en zo kwam ik uit bij de recentste en best gedocumenteerde pestpandemie van allemaal, de derde om in geneeskundige termen te spreken, die in 1894 uitbrak. in azië vielen er op twintig jaar tijd twintig miljoen doden. in het westen maar weinig, en dat door de invoering van een quarantaine, soms met grove middelen trouwens. dat zie je steeds bij pandemieën, dat er weinig bereidheid is om te luisteren naar het volk en dat de angst opgeklopt wordt. ik pleit zeker niet tegen quarantaines, maar zeg alleen dat een pandemie jammer genoeg bijna automatisch tot een meer autoritaire staat leidt. je zag dat tijdens de coronapandemie ook in turkije waar president erdogan alle moskeeën van de ene op de andere dag liet sluiten."

-toen u al meer dan twee jaar bezig was aan uw boek, brak inderdaad de coronapandemie uit. voelde u zich niet ingehaald door de realiteit?

"ik kreeg veel reacties van vrienden die wisten waar ik mee bezig was en me een geluksvogel noemden. maar ik was geen geluksvogel, want mijn tante was een van de eerste coronadoden van istanbul. hoe profetisch, merkten anderen op, maar daar geloof ik niet in. zo'n dingen gebeuren gewoon. stel dat ik een roman schrijf over een aardbeving, dan is de kans statistisch groot dat er even later een aardbeving plaatsvindt, maar dat wil nog niet

zeggan dat het een iets met het ander te maken heeft. bovendien ben ik zeker niet de eerste of de laatste die een roman schrijft over een pandemie. daniel defoe's a journal of the plague year gaat er ook over, net zoals alessandro manzoni's promessi sposi, een soort oorlog en vrede van de italiaanse literatuur. ik vraag mijn italiaanse vrienden altijd wat ze van het boek vinden en allemaal komen ze met dezelfde dooddoener voor de dag, dat ze alleen de passages over de pest gelezen hebben, dertig bladzijden van de zeshonderd dus (lacht). mensen zijn gefascineerd door epidemieën, omdat het spannende distopieën zijn."

pamuk

-wat kan een romancier meer doen met een pandemie dan een historicus?

"het belangrijkste is dat een historicus over groepen schrijft en niet over afzonderlijke mensen. als hij dat wel zou doen, zou hij versleten worden voor een aanhanger van de negentiende-eeuwse britse historicus thomas carlyle die de geschiedenis zag als de verwezenlijkingen van een reeks sterke mannen. vandaag vinden we dat een volstrekt foute manier om naar het verleden te kijken. wat de schrijver graham green de menselijke factor noemde heeft natuurlijk wel een plaats in de geschiedenis, maar die kan alleen een literaire schrijver aanduiden. bovendien kon ik in mijn roman meer tonen dan een groep

mensen die het niet eens raakten met elkaar. ik kon ook een panorama tonen van de neergangsjaren van het ottomaanse rijk. mijn grootvader en overgrootvader werkten als bureaucraten voor dat rijk, dus er zit ook een persoonlijke kant aan het verhaal. erdoğan en zijn getrouwen zwijgen niet over de ottomaanse tijd. maar waar hebben ze het dan over? over de vijftiende en zestiende eeuw, toen de ottomaanse legers de europese in de pan hakten. ik vind dat ook een mooie tijd, maar ik besef wel dat er nadien een lange periode van verval en desintegratie is gevolgd."

-wil erdoğan een nieuw soort sultan worden, zoals sommigen beweren?

"zo ver wil ik niet gaan. erdoğan is autoritair, maar een nieuwe sultan wil hij niet worden. en als hij het wel zou willen, zou hij daar alleszins niet genoeg stemmen voor vinden. de turkse bevolking is immers voor de overgrote meerderheid seculier. erdoğan is een politieke islamist, maar wel een seculier mens, en dat benadrukt hij ook onophoudelijk. zo draagt hij bijvoorbeeld steeds een das om zijn talrijke centrumrechtse kiezers aan boord te houden."

-maar wil hij turkije niet opnieuw de uitstraling van het ottomaanse rijk bezorgen? kijk bijvoorbeeld naar zijn bemiddelingen tussen rusland en oekraïne, waardoor er weer oekraïense graanschepen door de bosporus varen.

"ik denk dat de westerse media zich zwaar miskijken op die zaak. het is een gewonnen propagandaslag, maar in realiteit gaat het over vijf of tien schepen, terwijl dat er honderden zouden moeten zijn. westerse journalisten bewijzen hier vooral te weinig af te weten van de russische manier van doen."

-waar politiek en religie elkaar ontmoeten, loopt het fout, lijkt een van de lessen uit uw boek te zijn. juist?

"politici zouden zich ver moeten houden van het misbruik van religie om hun politieke doelen te bereiken. maar anderzijds is het ook niet meer dan logisch dat religie een invloed heeft op de politiek. kijk naar europa, dat toch voor een groot deel door christendemocraten is vormgegeven en waarbij dus ook christelijke waarden op de achtergrond meespeelden. of neem donald trump, die in maart 2020 voor een kerk ging staan, een bijbel de lucht instak en een uitspraak deed over corona. jammer genoeg doen politici zulke zaken, overal ter wereld, en dus niet alleen in turkije. maar ja, in turkije valt het meer op, omdat dit het eerste moslimland is dat je tegenkomt wanneer je europa verlaat. enerzijds is het westers en werelds, maar anderzijds heeft het ook een lange islamitische traditie die respect eist. ik hou ervan om in mijn boeken de geschiedenis en cultuur van turkije te bevragen, en dat doe je het best waar islam en moderniteit tegen elkaar aan schuren. maar ik heb geen boek tegen de religie geschreven, precies omdat er zoveel slimme mensen zijn die beide kunnen combineren."

-een moderne, verlichte en seculiere islam is dus mogelijk?

"natuurlijk, vandaar dat ik zo enthousiast was over de arabische lente van eind 2010. islam en moderniteit sloegen toen de handen in elkaar. ik was hoopvol dat een liberale, open islam de wereld zou veroveren, maar het draaide op iets heel anders uit, op de installatie van arbitrair autoritaire regimes, wat nog erger is dan totalitaire regimes omdat die nog een zekere logica vertonen en je dus weet

waar je aan toe bent. en toch blijf ik optimistisch. ik ben geen praktiserend moslim, eerder een cultuurmoslim, en ik blijf erin geloven dat turkije zijn plaats verdient binnen europa. in de late jaren negentig en vroege jaren tweeduizend was ik een van de vele turkse intellectuelen die artikels schreven met de boodschap dat hun land klaar was om lid te worden van de eu. ik gaf toen in spanje een lezing waarin ik die boodschap verkondigde en een oudere, ervaren journalist merkte op dat ik me geen zorgen hoefde te maken. 'ze namen ons erbij en dat zullen ze met jullie ook doen,' zei hij. jammer genoeg is er van die droom niets in huis gekomen, maar ik geloof er nog steeds in."

-uiteindelijk maakt minger een paar revoluties mee die keer op keer fout aflopen. is iedere revolutie gedoemd in terreur te eindigen?

"als een revolutionair zijn betekent dat je getuige wordt van een steeds verder uitdijend drama, ben ik liever geen revolutionair. ik wil heel wat veranderen en hervormen door middel van een culturele revolutie, maar ik geloof niet in een politieke elite die de macht overneemt, de vorige elite uitmoordt en belooft dat alles nadien peis en vree zal zijn. revoluties zijn leuk om over te schrijven, omdat ze onze passies aanspreken en de mogelijkheid van iets nieuws en beters inhouden, alleen hebben ze de neiging om in het echt met een militaire staatsgreep te beginnen."

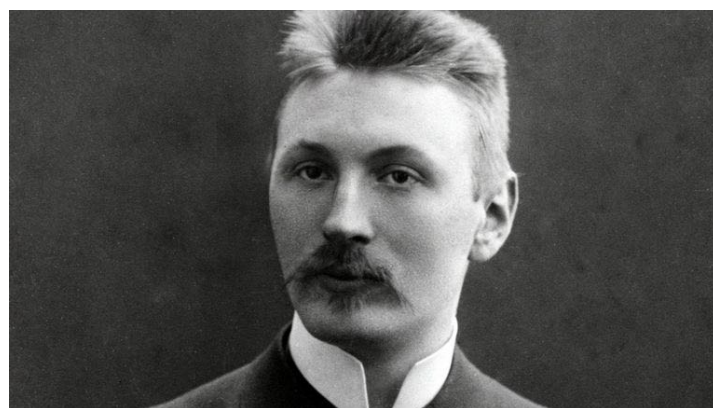
-en met de verering van de machthebber te eindigen?

"dat is inderdaad ook een constante. vroeger stierf je voor de goddelijke koning, keizer, sultan of sjah. in onze areligieuze tijden zijn er nieuwe, seculiere mythologieën

uitgedacht. men gaat dan de laatste woorden van een machthebber herhalen en op de muren schrijven, zoals in mijn boek gebeurt, of zijn nagedachtenis onaantastbaar verklaren. dat is wat mij nu overkomt. in turkije is een proces tegen me aanhangig gemaakt omdat ik de nagedachtenis van kemal atatürk beledigd zou hebben. een seculiere leider uit mijn boek zou verdacht veel op hem lijken. ik ben ervan overtuigd dat de aanklager geen poot heeft om op te staan en ik dus niet in de gevangenis zal belanden."

-stel dat u erdogan zou ontmoeten en hem één vraag zou mogen stellen, welke zou dat zijn?

"geen idee in feite, maar nu u er zo over begint, over dat ontmoeten, misschien is het wel tekenend dat ik al veel Amerikaanse presidenten heb ontmoet, maar nog nooit die van mijn eigen land, ook al is hij al twintig jaar aan de macht. ik ken hem alleen van op tv, en van aan de telefoon natuurlijk. want hij belde me om me te feliciteren toen ik de nobelprijs had gekregen. 'dank u,' reageerde ik, waarna ik de hoorn meteen weer op de haak hing."

wim van der grijn
theo thijssen
uit: 'kees de jongen'

-01 -slot van het boek

om vier uur holde hij op 'n draf weg; en toen hij veilig en alleen op de gracht liep, was het hem of hij de hele middag had zitten dromen. hij had het goed stilgehouden, zoals moe het hem geboden had. aan rosa overbeek ook niets gezegd, z'n eigen meisje. nou ja, had ook niet gekund, hoe kon je nou op school met z'n tweeën praten?

hij keek 'es om. ze moest hier langs, als ze haar gewone weg naar huis ging. ze haalde hem misschien in, als hij een beetje langzaam liep; ze haalde hem dan misschien net nog vóór de reestraat in. nee, hij zag haar nog niet aankomen, je kon ook niet erg ver zien, want 't werd al donker.

jacob olie: jordan

hij kwam bij de reestraat, en aarzelde. wie weet, nou kwam ze d'r misschien net aan. en hij keerde om, en begon langzaam terug te lopen, haar tegemoet....

daar was ze al. ja, zij was het, hij zag het al aan de manier waarop ze met d'r schooltas liep. ze was gelukkig alleen, nou-ja, ze was óók niet stom, ze begréép wel half en half dat hij liep te wachten, als hij zo ineens om vier uur verdwenen was. had ze laatst ook eerlik gezegd: ik keek al naar je uit, want ik dacht:

dáárom is-ie zo gauw weggehóld. zei ze gewoon-maar tegen hem. ze durfde eigenlijk veel meer te zeggen dan hij.... kijk, nou had ze 'm in de gaten, gewoon brutaal wuiven met d'r tas omhoog.

hij bleef staan om d'r op te wachten, en hij lachte zachtjes, toen ze voor hem stond. 'zie je wel, ik wist het. ik had er zo'n gevoel van.'

'omdat ik om vier uur 'm meteen gesmeerd had, hè?' 'o nee. ik heb het de hele middag al gevoeld. je zag er net uit, of je telkens wat zeggen wou; 'k weet niet, maar 't was niks leuk. en onder 't voorlezen heb ik het ook gemerkt.'

hij schrok. 'wat dan, wat zou je dan gemerkt hebben?' 'niks. maar zeg, wat doen we. hier even blijven praten, zó, of lopen we weer dóór, da 'k je wegbreng, een eindje?' hij bewonderde weer haar durf, om er zomaar ronduit over te spreken.

'ga mee maar 'n eindje lopen,' zei hij dapper, maar schuchter toch.

ze stapte al rastig naast hem.

'durf je zo je straat voorbij?' vroeg hij.

'hoe?' 'nou zó, náást mekaar.'

'ja hoor. best. geàrmd niet.'

'hoe bedoel je?' 'zó,' was ze ineens dartel; en ze pakte z'n arm en liep 'n paar stappen mee met haar hoofd tegen z'n schouder, en liet hem toen weer los.

hij had het gevoel, niet te kunnen slikken, en keek haar maar lachend van ter zijde aan. om haar lippen lag een glimlach, maar ze keek recht voor zich uit.

zo passeerden ze de lichte en drukke ingang van de reestraat; toen ze weer op de donkere gracht waren, greep kees zwiwend haar hand, en bleef die onder 't voortlopen luchtig vasthouden. ze kwamen precies in dezelfde langzame pas te lopen, en op dezelfde kalme cadans zweefden hun armen tussen hen in. hij had wel zacht willen lopen zingen zo; hij had het gevoel van zo luchtig te dansen, even boven de grond. alles, alles was zo gemakkelijk nu: het lopen, en ook het praten.

'zeg, ik moet het je vertellen. ik ga van school af.'

de cadans van hun lopen werd even verbroken, maar toen stapten ze weer gelijk, en zei ze:

'néé toch?' 'ja toch,' probeerde hij te plagen.

'o, met maart zeker?' 'nee, morgen.'

'och kom.'

'geloof het dan niet. ik ga maandag in een betrekking.'

'máándag?' 'ja, op kantoor. jongste bediende natuurlijk. door voorspraak, begrijp je wel. dat thee-kantoor, waar ik telkens naar toe moest, je weet wel.'

'stark en co.'

'ja. een reuzenkantoor, ééuwig druk. goed om vooruit te komen.'

ze zweeg, en luchtig bleven ze gaan.

'nou, en met maart ga ik,' zei ze toen.

'ja, ik ga eerder, maar ik ben ook de oudste. is precies eerlijk.'

ze keek hem aan.

'zeg.'

'ja.'

'nou weet ik dat ik gelijk had.'

'hoe gelijk?' 'vanmiddag.'

'wat vanmiddag?' ze bleef staan, hield zijn hand vast, kwam nog wat dichterbij. 'ik zag het wel.' hij wendde zijn hoofd af, en keek de gracht langs zonder veel te zien. ze fluisterde: 'je zat zo verdrietig. je zat een beetje te huilen.'

'nietwaar,' probeerde hij te zeggen, en heftig stond hij te slikken, weg te slikken al de onbegrepen weemoed waar hij heel de middag al tegen gevochten had, en die nu weer opkwam door háár zachte woorden, waar hij niet eens kwaad meer om worden kon.

'fijnerd, lieverd!' hoorde hij haar zeggen, en hij voelde haar ene arm om zijn hals, en haar lippen op zijn wang, vlak naast zijn mond hem kussend, twee, drie keer.

'pas op, val niet,' zei hij dwaas, en haar omvattend, zonder dat hij het wist. huilde zij ook? ze duwde, hij liet los, en ze vluchtte weg zonder omkijken.

kees keek haar na, tot hij haar de reestraat zag inhollen, aldoor nog zonder omkijken. hij snikte hardop, maar hij knikte haar toch lachend toe, alsof ze wèl omgekeken had, en zijn gezicht uit de verte nog had kunnen zien.

toen draaide hij zich om en begon naar huis te lopen.

eerst langzaam en sufferig.

maar weldra was het hem, alsof hij muziek hoorde. blijde, schallende muziek, een juichende mars was het, die in hem klonk; en hij kwam stevig in de maat te lopen. en op de stille donkere gracht liep hij als een aanvoerder aan het hoofd van een overwinnend leger, trots en zeker en gelukkig, de daverende muziek in zijn hoofd.

en de mensen die hem voorbijgingen, wisten niet, dat daar een jongen ging, die àlles zou kunnen, nu hij eenmaal begonnen was; dachten dat het maar zo'n gewone jongen was, een jongen nog zonder geschiedenis, een jongen die daar zo-maar liep....

-02 -over de zwembadpas

da's een voorwerker,' zei kees z'n vriendje, en kees antwoordde: 'nog al natuurlijk, hè.'

'moet je z'n spierballen voelen' geurde dan het vriendje.

dan kwam de gymnastiekmeester er aan, en sloot de deur open, en de jongens mochten naar binnen.

behalve kees. die bleef nog wat dwalen om het gebouw, en luisterde naar het gekommandeer van de gymnastiekmeester.

maar de ramen waren te hoog, om naar binnen te kijken, en daarom liep kees dan maar weg, en ging lopen denken over gymnastiekpantoffeltjes. voor alle schoenwinkels bleef-ie staan kijken. tachtig centen kostten ze, de echte gymnastiekpantoffeltjes met gutta-percha zolen. 't was wel jammer, dat ze in hùn winkel zulk werk niet verkochten. anders konden d'r wel 'es een paar voor hem zijn overgeschoten, waar wat aan mankeerde, een kleinigheid die je toch niet zag je maakte ze elke week schoon met pijpjaarde. met krijt vernielde je ze. och, je kon d'r lang mee toe.

thuis gooide-n-ie dan wel 'es een balletje op, als z'n schoenen kapot waren. je zou veel beter pantoffeltjes kunnen kopen, dan de schoenen laten repareren. maar z'n moeder zei, dat dàt de achterdeur uit zou zijn. en als-ie dan even probeerde dat je zo lekker liep op pantoffeltjes - gymnastiekpantoffeltjes dorst-ie niet eens te zeggen - dan onderstelde z'n moeder, dat-ie dàn zeker de godganse dag op straat zou hangen. en hij mocht dankbaar zijn, dat-ie op tijd hele schoenen aan z'n voeten kreeg....

het vriendje bracht van de gymnastiekvereniging een bijzonder rare manier van lopen mee: had-ie van een 'voorwerker' geleerd. als je 'es goed opschieten wou; moest je voorover gaan lopen, net of je telkens vièl, en dan maar met je armen zwaaien, heen en weer.

op deze manier van lopen lei kees zich speciaal toe; d'r hóórdten wel gymnastiekpantoffeltjes bij, maar 't voor-naamste was toch, dat je armen heen en weer gingen.

hij importeerde deze soort baaivangerij ook op school, en had er veel sukses mee. weken lang zag je de jongens van dat school met ernstige gezichten de nieuwe loopmanier beoefenen.

als ze tussen twaalven en tweeën naar 't zwembad gingen, hadden ze altijd haast; en dan kwam het baaivangen goed te pas. de jongens vertelden elkaar tot in halve minuten, hoe kort het maar duurde, van school naar 't zwembad, en gingen spreken van de 'zwembadpas.'

voor kees was de zwembadpas een geluk in 't leven. als-ie soms een verre boodschap moest, en als een onbeduidende jongen langs de gracht sukkelde, dan begon-ie inééns aan de zwembadpas; en waarachtig, hij zag zich nagekeken door menigeen. hij verbeeldde zich, gymnastiekpantoffeltjes aan te hebben; voelde zich langzamerhand in een witte broek daarhene snellen; soms zelfs bracht-ie 't zover, dat-ie een mooi woord bedacht, dat op z'n tricot moest staan gemerkt. hij voelde veel voor 'vitesse.' dat had-ie eens op een bootje in de amstel zien staan. lokomotieven hadden soms ook zulke fijne namen!

eens ging kees met z'n moeder mee, 'n boodschap. de moeder liep nogal vlug, en kees, kleine jongen nog, want

z'n moeder was 'n grote vrouw, kees nam de zwembadpas. hij sprak geen woord, en hij genoot in stilte; al heftiger zwaaiden z'n armen; iedereen zou zeker denken: kijk, da's vast een jongen van een gymnastiekvereniging....

opeens bleef z'n moeder staan. 'wat mankeert je nou?' vroeg ze wreed.

hij zei van niets, en ze gingen verder; kees kalmpjes baaivangend eerst; maar al gauw werden z'n bewegingen weer opzienbarend; en de moeder gebood: 'doe toch niet zo mal met je armen. je lijkt wel een ongelukkige jongen. kan je nou de enige keer, dat j'es met me bij de weg loopt, je fatsoen niet houden.'

kees gaf geen antwoord; het zwaaien met z'n armen liet-ie; maar toch bleef-ie stiekem lopen proberen, iets bijzonders aan z'n houding te geven. och, dat z'n moeder nou liep te mopperen over de zwembadpas, dat begreep-ie wel; daar voelde-n-ie haar gewone haat in tegen gymnastiekpantoffeltjes. want nietwaar, dat zou toch best es kunnen: in plaats van schoenen repareren.... spaarde toch weer uit....

daarom hield-ie z'n mond maar; lei maar niet eens uit, dat het de zwembadpas was.

toen zag-ie een schoenwinkel, een, waar gymnastiekpantoffeltjes voor 't raam lagen; hij kreeg een kleur. stel je voor: moest z'n moeder hem es willen verrassen, en zeggen: 'nou, kees, laten we hier maar es in gaan.'

maar jawel hoor, ze liepen dóór.

op slot van rekening was je nog zuur, als je met je moeder liep. moest je een dóóie zijn....

wat een geluk was: de gymnastiekmeester op schóól was erg eerlijk. dan kwamen er soms jongens op gymnastiekpantoffeltjes naar school, en met hun tricot, hun gestreepte tricot, onder hun bloes. en dachten dan fijne cijfers te krijgen, omdat ze natuurlijk al de kunstjes beter konden doen dan de andere jongens, zoals kees. en dachten dan om die fijne cijfers de volgende maand meer vooraan in de rij te mogen lopen. maar jawèl, dan gaf de gymnastiekmeester juist géén cijfers, en zei doodgewoon: 'verbeeld je nou maar niks, omdat je per ongeluk zo'n paar pantoffeltjes hebt, die hèlpen je niet tegen je ronde rug, als je als een zoutzak in mekaar zit, of tegen je bleke gezicht, als je sigaretjes rookt.'

vervolg in: addendum (niet gezegd)

szymborska

matthias de koning

wislawa szymborska

uit: 'einde en begin'

vertaling: karol lesman

-lachfilms

als engelen bestaan,

lezen ze vast niet
onze romans
over teleurgestelde verwachtingen.

en ik vrees - helaas -
ook onze gedichten niet,
die de wereld van alles kwalijk nemen.

het tumult en de tics
van onze toneelstukken vinden ze -vermoed ik-
irritant.

pauzerend onder hun engelenwerk,
dat onmenselijk is,
kijken ze liever met open oog
naar onze lachfilms
uit de tijd van het zwijgende doek.

liever dan klaagzangers,
gewadenverscheurders
en tandenknarsers
zien ze -dat denk ik-
die sukkel
die een drenkeling bij zijn pruik grijpt
of van de honger
zijn eigen veters verorbert.

boven de gordel -een frontje, aspiraties, maar eronder
een opgeschrikte muis
in een broekspijp.
ja zeker,
dat moet ze echt amuseren.

in een kring iemand opjagen
verandert in vluchten voor de vluchter.

het licht in een tunnel
blijkt het oog van een tijger.
honderd rampen
betekenen honderd dulle duikelingen
boven honderd diepe afgronden.

als er engelen bestaan,
laten ze zich -hoop ik-
overtuigen door zo'n vrolijkheid
die door ontzetting aangeslingerd
wordt,
terwijl er niet eens help! wordt geroepen,
omdat alles in stilte geschiedt.

ik waag te veronderstellen
dat ze in hun vleugels klappen
en dat uit hun ogen tranen stromen,
tenminste van het lachen.
zijn eigen veters verorbet.

boven de gordel –
een frontje, aspiraties,
maar eronder een opgeschrikte muis
in een broekspijp.
ja zeker,
dat moet ze echt amuseren.

in een kring iemand opjagen
verandert in vluchten voor de vluchter.
het licht in een tunnel
blijkt het oog van een tijger.
honderd rampen
betekenen honderd dulle duikelingen
boven honderd diepe afgronden.

als er engelen bestaan,
laten ze zich -hoop ik-
overtuigen door zo'n vrolijkheid
die door ontzetting aangeslingerd
wordt,
terwijl er niet eens help! wordt geroepen,
omdat alles in stilte geschiedt.

ik waag te veronderstellen
dat ze in hun vleugels klappen
en dat uit hun ogen tranen stromen,
tenminste van het lachen.

wang jiaxin

margijn bosch

wang jiaxin

twee stukken uit: 'een asgrauwe dageraad'

vertaling: minke lok 2021

015

toen de begrafenismuziek opklonk in de ochtend stond ik brandhout te hakken

naast de grote stoompan van de tewerkgestelde jeugd (mij was de zwaarste baan toegewezen).

op het moment dat ik het overlijdensbericht uit de luidsprekers hoorde schallen,

zakte de bijl die ik hanteerde langzaam naar de grond ...

lu haibo schreeuwde 'oh god'. zhao qun, zoon van een lid van het provinciebestuur, vertrok zijn gezicht {hij draaide zich om en sloop het huis binnen}, ik wilde huilen, maar merkte dat er geen tranen kwamen.

de wereld was nog hetzelfde,

maar wij, met onze bange gezichten, begonnen ons verlopen te voelen. de berichten over het overlijden volgden elkaar op,

en we verstarde. ik wist niet wat er in china was gebeurd, ik wist al helemaal niet wat dit allemaal betekende.

ik wist alleen dat ik na ruim een half uur stilte doorging met brandhout hakken. misschien zou er iemand worden gerekruteerd, of 'aanbevolen' voor de universiteit, terwijl ik, door mijn door het lot bepaalde 'afkomst'; op deze steeds troosteloze plek zou blijven, ik zou een bijl, of een spade blijven hanteren mijn troosteloze jeugd voortzettend ...

jaren later las ik susan sontag, een amerikaanse schrijfster, en herinnerde ik me dit allemaal.

ik herinnerde me het moment waarop de bijl langzaam naar de grond zakte. ze schreef: 'en terwijl mao heen was

gegaan, haastten de mensen zich nog steeds de metro van new york in en uit.

sommigen lazen kranten, anderen kochten een hamburger. niemand beseftte dat een tijdperk voorbij was: een tijdperk was voorbij.

de winter daarop was verrassend koud, en tijdens de laatste sneeuwstorm bereikte mij ineens een toelatingsbrief voor een universiteit!

ik beefde over mijn hele lichaam

en kon nauwelijks geloven dat het waar was, laat staan dat mijn lot op slag was veranderd.

ik voelde me vooral verdrietig, om wang zhilin, mijn vriend die samen met mij het toelatingsexamen had afgelegd.

hij zat met zijn kont in de sneeuw, waarom was hij niet ook toegelaten? met zijn hoofd in zijn armen huilde hij jammerlijk ...

pas toen realiseerde ik me: het was tijd voor afscheid. vaarwel, vriend, hier heb je de voedselbonnen en de zeep die ik heb opgespaard, de regenlaarzen en viool die ik aan jou nalaat, de poesjkins die we keer op keer samen reciteerden ...

vaarwel, mijn bijl, mijn spade, mijn kleine lantaarn ...

vaarwel, dongmei, voor je vriendelijkheid en je moed, ik zal je schrijven, vaarwel, instructeur peng, vanaf nu zul je nooit meer de kans krijgen om me te corrigeren, vaarwel, mijn gebroken, zwarte raam naast het bed, vaarwel, mijn troosteloze, ellendige jeugd ...

zo trok ik mij zwaaiend terug en pakte ik mijn rugzak

op slag rolden de tranen die een jaar geleden niet kwamen uit een paar ogen dat niet langer van mij was. dit verwijst naar de familieafkomst.

(de schrijver werd tijdens de culturele revolutie gediscrimineerd omdat zijn beide ouders een 'foute' familieachtergrond hadden.)

-de appelsienen

de hele winter eet hij appelsienen, soms aan tafel, soms in de bus, soms eet hij en eet hij en valt de sneeuw binnen in de kast neer; soms eet hij niet, maar pelt ze, langzaam, alsof er iets binnenin de appelsien woont.

zo eet hij de hele winter appelsienen, hij eet en eet, en herinnert hij zich een roman, waarin de heldin ook een schaal met appelsienen bracht, eentje rolde door tot het einde van het verhaal...

maar wie de auteur was herinnert hij zich niet.

hij eet appelsienen in stilte.

de schillen op de vensterbank nemen toe.

uiteindelijk herinnert hij zich de appelsienen aan het hoofd van het ziekenhuisbed toen hij klein was, zijn moeder had die ergens voor hem opgeduikeld. zijn broertje zeurde er om, moeder gaf hem niks, hij was het die de appelsienen met zijn broertje had gedeeld.

maar de allerlaatste appelsien wilde hij noch zijn broertje opeten, die bleef op het kastje aan het hoofd van het ziekenhuisbed liggen.

(wat is ervan die allerlaatste appelsien geworden?)

zo eet hij de hele winter appelsienen, vooral op dagen dat het sneeuwt, of op grauwe dagen. hij eet vreselijk traag, het lijkt alsof hij tijd heeft, het lijkt alsof hij duisternis verslindt; terwijl hij eet en pelt, kijkt hij op,

bij het raam glinstert de sneeuw

dame incognito

leo vroman

-de sneeuwpop en zijn papier

er zou vast wat gebeuren want de sneeuwpop hield op zijn manier (met witte arm zonder hand) een vel spierwit papier.

wat schreef hij met z'n witte pen en inkt al even wit?

"waarnaar ik zo nieuwsgierig ben is boven alles dit: misschien ben ik te vroeg of ben te vroeg alweer te laat, maar wat word onderaards gepraat van lente toch, van lente?

dat straks de knoppen opengaan?

dat roodborstjes en vinken vol roze bloemen zullen staan en vloeibaar water drinken?

van die gedachte kreeg hij dorst.

zijn hoofd begon te zinken tot in zijn waterige borst.

en hij bleef slinken.

wat is dat zwart papieren ding op de kletsnatte grond waar eens een echte sneeuwpop stond? herinnering!

moraal:

'men blijft misschien het langst naleven in wat een ander heeft geschreven.'

Heus, zo zie ik eruit, ik heb het zelf gezien.

vroman

florian diepenbrock

1 mei 193: 'vergeten'?

bijna zou je het 'vergeten': vandaag is het in veel landen de 'dag van de arbeid'.

de dagbladen zijn johanna ter steege dezer dagen echter zeker niet vergeten, en zij is met haar voorstelling 'de vergeten twentse lente: de erfenis van een opstand' de meidagen van 1943 en de april-mei-stakingen in dat jaar ook zeker niet 'vergeten'!

erik dijkstra noemt in de nu lopende televisieserie en in zijn boek: 'staken op leven en dood' deze gedenkwaardige acties ook al 'vergeten', de proteststakingen tegen de duitse bezetters in bijna het hele land die vandaag precies tachtig jaar geleden hun hoogte-, maar ook hun gewelddadige dieptepunt bereikten, in termen van repressie.

dezer dagen zullen er vast veel plaatselijke herdenkingen aan worden gewijd, op dat wij inderdaad niet 'vergeten'! dus misschien valt het met dat 'vergeten' nog wel mee.

maar met dit veel gesignaleerde 'vergeten' is toch wel iets wonderlijks aan de hand, althans wat mij betreft; wellicht omdat ik me nu al zo'n krappe halve eeuw met het fascinerende fenomeen van de 'werkstaking' bezighoud, om verder nu maar eens te zwijgen van de befaamde 'tooneelsteking' in 1920...

in het collectief geheugen, voor zover dit bestaat, vormen de april-mei-stakingen in elk geval het middelste luik van het volksverzet tegen de duitse bezetting tijdens de tweede wereldoorlog, ingeklemd tussen de februari-staking van 1941 tegen de jodenvervolging en de spoorwegstaking tijdens de slag om arnhem in 1944.

misschien is het inhoudelijke resultaat daarvan johanna ter steege en erik dijkstra toch enigszins ontgaan,

maar het toenmalige rijksinstituut voor oorlogsdocumentatie heeft deze drie verzetsacties zelfs direct na afloop van de oorlog als een der eerste onderzoeksonderwerpen geagendeerd. ook toen is het grote belang van dit arbeiders- en volksverzet dus wel degelijk ingezien, en zeker niet 'vergeten'!

de groningse hooggeleerde socioloog p.j. bouman publiceerde al in 1950 dit zware boek: 'de april-mei-stakingen van 1943'.

een paar typerende citaten van inmiddels alweer bijna driekwart eeuw geleden (uit de 'inleiding'):

'in de geschiedenis van de bezettingsjaren vormen de gebeurtenissen van eind april-begin mei 1943 een merkwaardige episode: het eerste massale verzet van het nederlandse volk. er werd in grote delen van het land spontaan gestaakt, soms heftig en verbitterd, dikwijls ook enigszins aarzelend en weinig demonstratief.'

en (uit de 'nabeschuiving'):

'welke betekenis hebben de april-meistakingen voor de geschiedenis van ons volk in de bezettingstijd gehad? moet van een mislukking worden gesproken? zijn de offers, die deze dagen hebben gekost, tevergeefs gebracht? deze vragen zijn menigmaal gesteld, vooral in de soms defaitistische stemming in de eerste dagen na de stakingen.

wij zien thans scherper. ons onderzoek bracht duidelijk aan het licht dat de april-meidagen een keerpunt vormden in de annalen van het verzet (...)

inderdaad, de staking van april-mei 1943 was een eerste demonstratie van collectief verzet, die de solidariteit in brede groepen van de bevolking versterkte. nieuwe leiders kwamen naar voren. de belangstelling voor illegaal werk nam toe. men had van de fouten geleerd en begon het nut van ondergrondse organisatie te begrijpen. de

anti-duitse gezindheid groeide met de dag, vooral na de nieuwe besluiten over de arbeidsinzet en over de inlevering van de radiotoestellen. men moest voortaan in het verborgene naar buitenlandse zenders luisteren; de verspreiding van illegale blaadjes met de laatste berichten nam toe. maar bovenal, het aantal onderduikers vermeerderde: studenten, die geweigerd hadden de loyaliteitsverklaring te tekenen, militairen, die zich niet hadden gemeld, arbeiders, die het arbeidsbureau links lieten liggen. door de staking werd vooral het platteland geactiveerd. men wist nu, welke dorpen risico durfden dragen, men kon er van op aan, dat het organisatorisch netwerk der illegaliteit tot in de verste uithoeken van ons grondgebied was gesponnen (...)

in de maanden, aan de staking voorafgaande, vorderde de organisatie van het verzet soms heel langzaam, daarna werd ze in korte tijd volkszaak.'

al met al is het dus waarlijk juist en passend dat tachtig jaar nadien op televisie en in het theater opnieuw de nodige aandacht wordt besteed aan deze moedige stakingen. maar echt 'vergeten' waren en zijn die zeker niet...!

luca bryssinck

derek jarman

uit: modern nature

eigen vertaling

dinsdag 7 februari 1989

ik telde wel meer dan vijftig knoppen op de gele narcissen die ik vorig jaar heb geplant. er is er nog niet een open maar als het zo warm blijft moeten ze binnen de week nog opengaan.

narcisbollen werden gebruikt door van galen, chirurg van de school voor gladiatoren, om grote open wonden en sneden dicht te lijmen. ze werden met diezelfde bedoeling meegedragen in de tassen van romeinse soldaten. misschien zijn ze zo voor het eerst het land in gekomen.

narcissen komen voor de zwaluwen het durven en trotseren de maartse buien met schoonheid. wanneer ik deze woorden lees zijn ze getint met verdriet want het seizoensgebonden karakter van de narcis is verwoest door tuinders ze tegenwoordig al ver voor kerst forceren.

een van de vreugden die onze technologische samenleving is verloren is de opwinding waarmee seizoensgebonden bloemen en vruchten werden verwelkomd; de eerste narcis, aardbei of kers zijn nu dingen van vroeger, net als het kostbare moment van hun komst.

zelfs de mandarijn - nu een satsuma of een clementine - verschijnt maanden voor kerstmis. ik verwacht dat op een dag narcissen worden verkocht in augustus, even overvloedig als aardbeien met kerst.

zelfs de nederige appel is bezweken. taaie, groene, wasachtige exemplaren hebben de variëteiten van mijn jeugd uitgeroeid. de blozende august pearmain, de laxtons en russets, alleen de cox lijkt de afslachting te hebben overleefd.

misschien is mijn nostalgie misplaatst. narcissen zijn nu in overvloed. en champignons, ooit een luxe, worden nu per kilo geschept. avocado's en mango's zijn alledaags. maar de narcis.. als de narcis terug met de lente zou mogen komen, zou ik aardbeien bij m'n kerstpudding eten.

de zon kwam rond vier tevoorschijn en wierp de langste schaduwen. ik keek naar de schaduw van prospect cottage terwijl de zon onderging achter de kerncentrale tot de tip van de schoorsteen de zee raakte.

stroom zingt langs de lijnen

om de vis en friet te blijven bakken

in de zonsondergang

hoor ik een stem:

wil de eigenaar van de auto hxj...

het was een stille dag

ik heb mijn nucleaire thee gezet, de muren gerepeteerd om de stormen af te houden.

om half tien zakt de zon achter de kerk;

de nachtvoorraad geurt de lucht.

om tien steek ik de lantaarn aan;

een helder roze mot glinstert op de vaal blauwe muur.

ik draai snel de pagina's van mijn boek om:

klein avondrood.

maandag een meisier weer republiek in de balie

foto: jacob olie 1898. damrak. rechts: bouwplaats beurs

--deze keer met: matthias de koning, annette kouwenhoven, cees walburgh schmidt, margijn bosch, merel de groot, jan joris lamers, florian diepenbrock, miranda prein, wim van der grijn, luca bryssinck en anderen.

--verantwoordelijkheid ligt bij:

open kunstenaarsvereniging 'de (eerste) republiek' (sinds 1992) en 'de balie' (sinds 1982)

--inlichtingen onder anderen bij:

<https://debalie.nl/> <https://www.discordia.nl/>

<https://www.stan.be/> <https://barreland.nl/> <https://de-roovers.be/> <https://theatertroep.nl/> cooperatienlenz@gmail.com

--correspondentie: riserv@gmail.com

-addendum :

-vervolg theo thijssen.

'kees de jongen'

erg eerlijk was de gymnastiekmeester, en daardoor liep kees geregeld bij de eerste drie van de rij; en toen op een keer de gymnastiekmeester vroeg: 'wie kan er woensdagmiddag een boodschap voor me doen?' en zowat àlle jongens d'r vinger opstaken, toen wees-ie meteen hem, kees, aan.

het was een fijne boodschap. met een briefje naar het 'turngebouw'. daar werd-ie in de grote zaal gelaten, een reuzenzaal met ééuwig-hoge rekstokken, en uit een apart hok haalde de conciërge twee schermmaskers en een hele bos van die rare dikke handschoenen en een bos slappe degens. dat moest naar de gymnastiekmeester z'n huis. 'haal d'r geen kunsten mee uit, hoor,' zei de conciërge. kees glimlachte: hij vond de gedachte alleen al iets als heiligschennis, en het hoofd vol glorie begon hij z'n tocht. de zwembadpas was 'n beetje lastig, want met z'n ene hand moest-ie de maskers en de handschoenen, die over z'n schouder bengelden, vast houden, en in z'n

andere hand hield-ie de degens, die eigenlijk beter met een touwtje bij elkaar gebonden hadden kunnen zijn. maar iets gymnastiek-achtigs wist-ie toch wel in z'n manier van gaan te leggen.

bijna alle mensen keken.

dachten natuurlijk: 'die jongen gaat naar schermles. brengt z'n eigen degens, waar hij zo aan gewend is, mee....'

een jongen hield hem staande: 'wat benne dat?' de ezel begreep niet eens, wat de schermmaskers voor dingen waren! kees had ze óók nog nooit gezien, maar het toch dadelik gesnapt.

'maskers,' zei hij kortaf, 'zet je op als je schermen gaat voor oefening.'

'zet er mijn 'es een op,' vroeg de jongen.

'als ik gek ben,' zei kees, 'ik ben veel te zuinig op mijn maskers,' en hij liep door.

de gymnastiekmeester was dus schermmeester ook, bedacht hij. stel je voor, dat kón toch best: straks kwam-ie aanzetten bij de gymnastiekmeester.

'zo bakels, ben je d'er al. geef maar 'es hier. dank je wel, hoor, maar loop nou niet dadelik weg, je hebt toch geen haast?'

'nee meneer, ik heb de hele middag de tijd, om vijf uur eten we pas.'

'nou maar, dan kan ik je best 'es wat schermen leren. of kàn je 't al?'

'niks meneer, wel dikwijls van gehoord en gelezen.'

'steek hier je kop dan 'es in.'

en ze deden allebei hun masker voor.

'ga mee maar naar de tuin, hebben we de ruimte.'

begonnen ze....

'je hebt me maar wat wijsgemaakt, bakels, je hebt het méér gedaan. ik heb m'n handen vol an je.'

'nee meneer, gerust niet.'

'nou maar, dan heb je aanleg, veel aanleg, hoor. rust nou maar 'es even uit. vermoeiend hè?' ze zaten allebei te hingen op de bank in de tuin. de meester z'n vrouw of z'n moeder of zo bracht een glas limonade.

'niet achter elkaar opdinken, da's gevaarlijk als je zweet,' zei de meester. natuurlijk, kees dronk voorzichtig....

wéér hield een jongen hem staande.

'zijn dat echte degens, jong?' 'nee ze zijn van koek,' antwoordde kees en liep door. wat 'n idee, dat h i j met houten degens zou lopen!

'vooruit, handschoenen weer aan, en maskers op,' zou dan de meester weer zeggen. hadden ze immers afgedaan om die limonade te drinken.

kwam de juffrouw nog met een trommeltje koekjes. 'nee, heus, dank u, ik lust geen koek.'

'toe, malle jongen, hou je niet zo.'

'nee, gerust niet, juffrouw, ik geef weinig om koek.'

'je lijkt je meester wel.'

want die nam natuurlijk ook niet.

dan vochten ze nog een partijtje, en het bleef onbeslist....

hij was d'r, en schelde aan. drie hoog, zag-ie aan 't naam-bordje. dus niet in de tuin. dan natuurlijk op zolder, de gymnastiekmeester had z'n grote ruime zolder d'er zeker helemaal voor ingericht. wie weet, hingen d'r geen ringen ook....

de meester trok zelf open, in z'n overhemdsmouwen.

'zo, bakels, da's gauw. breng je 't eventjes boven ook?' natuurlijk, kees kwam de trap al op. wel een beetje stommelend, want de trap was nauw. maar hij kwam er.

'zo, leg hier maar neer. wel bedankt hoor. wacht 'es even.'

en kees zag hem z'n portemonnaie grijpen.

'nee meneer,' zei hij haastig, 'nee meneer, nee, dank u wel, dáár heb ik het niet voor gedaan.'

'och kom.'

'nee meneer, ik mag nooit geld aanpakken van thuis; wil m'n vader nooit hebben. mag niet.'

'zo,' zei de meester nadenkend, en hij stak z'n portemonnaie langzaam weg 'da's jammer, en ik heb niks in huis ook voor je.'

kees overdacht een soort aanspraak, om de meester te overtuigen dat alle gedachte aan beloning ver van hem was geweest, om dan daarna te laten merken, hoe hij reeds lang een stille bewonderaar van de schermkunst was geweest; maar hij wist z'n woorden niet te vinden, en hij zei, onnozel zuchtend: 'ja....'

'nou,' hakte toen de meester de knoop door 'dan enkel-maar wel bedankt, hoor bakels, en ik spreek je van de week nog wel.'

en kees nam zijn pet af, en ging....

wat was-ie stom geweest, wat was-ie weer stom geweest!

had-ie nou niet doodgewoon kunnen zeggen:

'aannemen doe 'k er niets voor. maar wel zou ik graag meer weten van 't schermen, en het eens zien.'

of, al had-ie alleen maar zo met z'n hand langs de degens gestreken, en gezegd: 'fijne degens.'

dan stond-ie nu al op die ruime zolder te schermen....

maar wie weet....

'ik spreek je van de week nog wel, bakels,' had de meester gezegd.

wie weet...

hij kwam thuis, en deed z'n moeder 'n kort verslag.
'schermmaskers?' vroeg ze. 'wat zijn dat voor dingen?' en kees lei het haarfijn uit; beschreef ook de degens.

maar onder de indruk kwam z'n moeder niet: 'ik snap niet, waar zulke baldadigheid voor dient,' zei ze.

en kees begreep het: als hij ooit een groot schermer zou worden, dan zou het allemaal in 't geheim moeten gebeuren.

en de gymnastiekmeester - nou die begreep ook niet veel. die gaf 'em de volgende dag een potlood, een gewoon zwart potlood. wel een nieuw potlood, zonder punt nog, maar een gewoon zwart potlood toch.

enfin, hij zou wel 'es zien, waar hij dat voor ruilen kon....
en anders sleep-ie d'r een punt aan, en gaf het weg aan z'n zusje truus, zes jaar, die schreef nog met potlood.

